

УДК 343.24/.29

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.107>

СУБ'ЄКТИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З КОРУПЦІЄЮ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Никифоренко Н.А.,

аспірант наукової лабораторії з проблем протидії злочинності
навчально-наукового інституту №01
Національної академії внутрішніх справ
ORCID: 0000-0003-0984-2725

Никифоренко Н.А. Суб'єкти запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією: проблеми функціонування та перспективи удосконалення правового статусу.

У статті досліджено суб'єктів запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією. Встановлено, що це не лише спеціалізовані правоохоронні та судові інституції (Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд), але й інституції загальної юрисдикції (Національна поліція України, суди загальної юрисдикції), а також інші суб'єкти, зокрема державні органи, різні категорії уповноважених осіб, викривачі, інститути громадянського суспільства. Незважаючи на те, що в Україні функціонує триланкова антикорупційна система (Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд), яка є протидією елітній корупції, основний тягар виявлення та притягнення до кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією, покладено на слідчих Національної поліції України, які розслідують відповідні кримінальні провадження та районні чи міжрайонні суди, що здійснюють судовий розгляд цих проваджень. Однак кількісні показники кримінального переслідування осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією, не завжди дають необхідні результати. Важливими є поодинокі факти притягнення до кримінальної відповідальності службових осіб, що займають відповідальне чи особливо відповідальне становище, оскільки це може мати значно більший запобіжний вплив на суб'єктів декларування з метою недопущення вчинення ними корупційних чи пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень.

За результатами аналізу проблем функціонування вказаних суб'єктів визначено перспективи удосконалення їх правового статусу: 1) створити механізм винагороди викривача не лише за

корупційні злочини, але й кримінальні правопорушення, передбачені ст. 366-2 КК України; 2) забезпечити інституційну незалежність, відокремленість керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) шляхом його (її) підпорядкування безпосередньо Національному агентству з питань запобігання корупції; 3) розширити повноваження уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) в частині декларування; 4) доповнити Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. основними завданнями особи, відповідальної за реалізацію антикорупційної програми.

Ключові слова: корупція, кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією, запобігання, декларування недостовірної інформації, неподання декларації, Національне агентство з питань запобігання корупції, викривач, суб'єкти запобігання та протидії, антикорупційна діяльність.

Nykyforenko N. Subjects of preventing and countering criminal offenses related to corruption: functioning problems and prospects for improving the legal status.

The article examines the subjects of prevention and counteraction to criminal offenses related to corruption. The author establishes that these are not only specialized law enforcement and judicial institutions (the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office, the High Anti-Corruption Court), but also institutions of general jurisdiction (the National Police of Ukraine, courts of general jurisdiction), as well as other entities, including government agencies, various categories of authorized persons, whistleblowers, and civil society institutions. Despite the fact that Ukraine operates a three-tier anti-corruption system (the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office, the High Anti-Corruption Court), which is a countermeasure to elite corruption, the main burden of detection and prosecution for

criminal offenses related to corruption, entrusted to the investigators of the National Police of Ukraine, who investigate relevant criminal proceedings, and district or inter-district courts, which conduct judicial review of these proceedings. However, quantitative indicators of criminal prosecution of persons who have committed criminal offenses related to corruption do not always provide the necessary results. Individual facts of bringing to criminal responsibility officials occupying a responsible or particularly responsible position are important, as this can have a significantly greater preventive effect on the subjects of the declaration in order to prevent them from committing corruption or corruption-related criminal offenses.

Based on the results of the analysis of the problems of the functioning of the specified subjects, the prospects for improving their legal status have been determined: 1) to create a mechanism for rewarding whistleblowers not only for corruption crimes, but also for criminal offenses provided for in Art. 366-2 of the Criminal Code of Ukraine; 2) ensure the institutional independence, separation of the head of the authorized unit (authorized person) by subordinating him/her directly to the National Agency for the Prevention of Corruption; 3) expand the powers of authorized divisions (authorized persons) in the area of declaration; 4) supplement the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption" of October 14, 2014 with the main tasks of the person responsible for the implementation of the anti-corruption program.

Key words: corruption, criminal offense related to corruption, prevention, declaration of false information, non-declaration, National Agency for the Prevention of Corruption, whistleblower, entities of prevention and countermeasures, anti-corruption activities.

Постановка проблеми. Важливим елементом механізму запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, є діяльність суб'єктів, які забезпечують не лише виявлення таких деліктів чи розслідування відповідних кримінальних проваджень, але й уповноважені на запобігання їм. Саме вони забезпечують невідворотність відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією кримінальні правопорушення, формування у суспільстві нетерпимості до корупції, а відтак уможливають стримування громадян від корупційних практик.

Вивчення системи таких суб'єктів та аналіз їх повноважень дозволяє максимально збалансувати їх діяльність та оптимізувати державний ресурс у протидії корупційним та пов'язаним з корупцією кримінально караним деліктам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, показаним з корупці-

єю, знайшли відображення у працях А.А. Вознюка, Д.Ф. Волонця, Б.М. Головкина, О.О. Дудорова, З.А. Загинеї-Заболотенко, К.П. Задой, Д.В. Каменського, В.М. Киричка, Д.Г. Михайленка, Д.М. Міськів, Р.О. Мовчана, О.М. Рєзніка, А.В. Титко, М.І. Хавронюка, А.М. Черенкова та інших. Водночас низка питань у цій сфері, зокрема суб'єктів запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, залишаються недостатньо дослідженими або дискусійними, а тому потребують подальших наукових розвідок.

Метою статті є дослідження системи та проблем функціонування суб'єктів запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, а також визначення перспектив удосконалення їх правового статусу.

Виклад основного матеріалу. За результатами антикорупційної реформи в Україні створено потужну систему органів, уповноважених на запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією. Вказана система суб'єктів охоплює як спеціалізовані судові та правоохоронні інституції, так і не спеціалізовані. До них слід віднести передусім: 1) Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК); 2) Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ); 3) Національну поліцію України (далі – НПУ); 4) Державне бюро розслідувань (далі – ДБР); 5) Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (далі – САП); 6) Вищий антикорупційний суд (далі – ВАКС); 7) інші суди; 8) антикорупційних уповноважених; 9) вивчачів тощо.

Важливо відмітити, що такі спеціалізовані органи як НАБУ та ВАКС уповноважені протидіяти деліктам, передбаченим статтями 366-2, 366-3 КК України, що вчиняються переважно службовими особами, які займають відповідальне чи особливо відповідальне становище. Тобто вони спеціалізуються на протидії топ-корупціонерам, яких, як свідчить практика, до кримінальної відповідальності притягують вкрай рідко. Натомість засуджують переважно службових осіб, що обіймають найнижчі щаблі в структурі державного апарату. Така ситуація була й раніше [1, с. 44-47]. Навіть після створення спеціальної триланкової антикорупційної системи (НАБУ, САП, ВАКС) протидія елітній корупції залишається на низькому рівні [2, с. 337].

Тому основний тягар виявлення та притягнення до кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією, покладено на слідчих НПУ, які розслідують відповідні кримінальні провадження та районні та міжрайонні суди, які здійснюють судовий розгляд цих проваджень.

Однак кількісні показники кримінального переслідування осіб, які вчинили кримінальні пра-

вопорушення, пов'язані з корупцією, не завжди дають необхідні результати. Важливими є поодинокі факти притягнення до кримінальної відповідальності службових осіб, що займають відповідальне чи особливо відповідальне становище, оскільки це може мати значно більший запобіжний вплив на суб'єктів декларування з метою недопущення вчинення ними корупційних чи пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень.

Ці правоохоронні та судові інституції застосовують переважно кримінально-правові заходи протидії деліктам, передбаченим статтями 366-2, 366-3 КК України. Пріоритетною в їх діяльності є каральна, а не запобіжна функція, що обумовлено їх правовим статусом (у них значно менше повноважень щодо недопущення вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією). Водночас кримінальне переслідування суб'єктів декларування за вчинені ними делікти є важливим заходом запобігання вчиненню таких кримінальних правопорушень іншими особами.

НАЗК є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. у межах, визначених Законом України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. (далі – Закон України від 14 жовтня 2014 р.) та іншими законами, є відповідальним перед Верховною Радою України і підконтрольним їй та підзвітний Кабінету Міністрів України.

НАЗК за останні роки зіштовхнулося зі значними труднощами та спробами підірвати його інституційну спроможність. Йдеться передусім про скандальне рішення Конституційного суду від 27 жовтня 2020 року, яким фактично не лише скасовано повноваження цього органу, але й «знищено» підстави кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання декларації. Більшість вчених таке рішення слушно визнали незаконним [3; 4; 5; 6; 7; 8; 9].

Схожим викликом для НАЗК стали обмеження, які впровадили з початком війни. Народні депутати заборонили НАЗК перевіряти декларації чиновників і проводити спецперевірки, а також перетворили обов'язок декларування на добровільну дію. Так само, як із початком пандемії COVID-19 призупинили обов'язок політичних партій подавати до Агентства свої фінансові звіти на перевірку. Власне, з-поміж усіх антикорупційних органів такі «воєнні» обмеження найбільше зачепили саме НАЗК. Також треба згадати затягнутий з боку парламенту та уряду процес ухвалення важливих для нашої країни Державної антикорупційної стратегії та програми у 2020–2023 роках. Її прийняли у послабленій версії і лише через 4,5 року після завершення дії попередньої. А Державну антикорупційну програму затвердили із затримкою у два місяці після законодавчого дедлайну – під заклики громадськості та самого НАЗК [10].

Обов'язок щодо вжиття заходів запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією серед самих працівників НАЗК, покладено **на підрозділ внутрішнього контролю НАЗК**. Діяльність підрозділу внутрішнього контролю НАЗК регламентовано статтею 17-1 Закону. Він створений з метою забезпечення добросовісності працівників НАЗК, забезпечення дотримання цього Закону в апараті НАЗК. Одним із повноважень останнього, у відповідності до частини третьої статті 17-1 Закону, є проведення контролю своєчасності подання та повної перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що подаються працівниками НАЗК, в порядку, визначеному Головою НАЗК.

Суб'єктами запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, відповідно до ч. 1 ст. 51-2 Закону України від 14 жовтня 2014 р. є **державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права**. Вони зобов'язані перевіряти факт подання суб'єктами декларування, які в них працюють (працювали або входять чи входили до складу утвореної в органі конкурсної комісії, до складу Громадської ради добросовісності), відповідно до цього Закону декларацій та повідомляти НАЗК про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному ним порядку.

Про можливі факти пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень можуть повідомляти **викривачі**. Особливість діяльності цієї категорії суб'єктів запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією в тому, що вони можуть здійснювати таку викривальну діяльність з мотивів нетерпимого ставлення до пов'язаних з корупцією деліктів, але не за винагороду, оскільки право на винагороду має викривач, який повідомив про корупційний злочин, а кримінальні правопорушення, передбачені ст. 366-2, 366-3 КК України, до таких не належать. Водночас окремі повідомлення про декларування недостовірної інформації можуть стосуватися недекларування активів у великих чи особливо великих розмірів. Тому варто розглянути можливість створення механізму отримання винагороди викривачу і за кримінальні правопорушення, передбачені ст. 366-2 КК України.

Найбільш складною у системі суб'єктів запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, є система уповноважених суб'єктів.

У Законі України від 14 жовтня 2014 р. можна виділити декілька категорій таких суб'єктів:

1. **Уповноважені особи НАЗК**. Відповідно до ст. 13 цього Закону це Голова, заступник Голови НАЗК, а також інші посадові особи, упов-

новажені Головою НАЗК. У контексті протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, вони мають право: безперешкодно входити до приміщень державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права та юридичних осіб, зазначених у частині другій статті 62 цього Закону, за службовим посвідченням та мати доступ до документів та інших матеріалів, необхідних для проведення перевірки; вимагати необхідні документи та іншу інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, у зв'язку з реалізацією своїх повноважень; отримувати в межах своєї компетенції письмові пояснення від посадових осіб та службових осіб державних органів, органів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та їх посадових осіб, громадян та їх об'єднань; відповідно до розподілу обов'язків складати протоколи про адміністративні правопорушення у справах, що належать до компетенції НАЗК; проводити перевірки з питань, які цим Законом віднесено до повноважень НАЗК.

2. Уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції. Відповідно до ст. 13-1 Закону України від 14 жовтня 2014 р. вони утворюються (визначаються) в: Офісі Президента України, Апараті Верховної Ради України, Секретаріаті Кабінету Міністрів України, Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; апаратах Ради національної безпеки і оборони України, Рахункової палати, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, Конституційного Суду України, Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб; секретаріатах Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; апаратах та територіальних органах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України (крім НАБУ, НАЗК) тощо.

Керівник уповноваженого підрозділу (уповноважена особа) підзвітний і підконтрольний керівнику відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування. Останній забезпечує гарантії незалежності уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) від впливу чи втручання у його роботу.

Отже, керівник уповноваженого підрозділу (уповноважена особа), з одного боку, підзвітний і підконтрольний керівнику відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування, а, з другого – звітує НАЗК. Підзвітність та підконтрольність керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) керівнику від-

повідного державного органу або органу місцевого самоврядування може поставити під сумнів об'єктивність та неупередженість зазначеного вище звітування. У таких випадках може виникнути потенційний або реальний конфлікт інтересів між уповноваженим підрозділом (уповноваженим органом) та керівником державного органу або місцевого самоврядування, у разі вчинення останнім або його підлеглими корупційного чи пов'язаного з корупцією кримінального правопорушення, наприклад, неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування або декларування недостовірної інформації.

Не зрозуміло яким чином керівник уповноваженого підрозділу (уповноважена особа) може здійснювати контроль за проведенням заходів щодо запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією відносно керівника відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування, якщо він йому підзвітний і підконтрольний. Указане є прямим порушенням заборони щодо недопущення реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Керівник уповноваженого підрозділу (уповноважений орган) повинен мати свою інституційну незалежність, відокремленість, а також свої владні повноваження, тоді – буде забезпечено належну його діяльність з питань запобігання та виявлення корупції в такому органі.

Одним із можливих способів розв'язання проблеми може стати підпорядкування керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) не керівнику відповідного державного органу або органу місцевого самоврядування, а безпосередньо НАЗК.

Зміни у механізмі підзвітності і підконтрольності дозволять розширити повноваження уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) та нададуть змогу НАЗК володіти об'єктивною інформацією про реальний стан оцінки корупційних ризиків, факти порушення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції та здійснення контролю за дотриманням антикорупційного законодавства у відповідному органі.

Важливо звернути увагу на розширення завдань уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) в частині декларування. Наразі, як відомо, одним із основних таких завдань є перевірка факту подання суб'єктами декларування декларацій та повідомлення НАЗК про випадки неподання чи несвоєчасного подання таких декларацій у визначеному відповідно до Закону порядку. Водночас варто наділити уповноважений підрозділ (уповноважену особу) повноваженнями щодо проведення щодо поданих декларацій такого виду контролю як правильність та повнота заповнення декларації.

3. У визначених законом юридичних особах для реалізації антикорупційної програми призначається **особа, відповідальна за реалізацію антикорупційної програми** (далі – **Уповноважений**). Йдеться про дві категорії юридичних осіб: 1) державні, комунальні підприємства, господарські товариства (у яких державна або комунальна частка перевищує 50 відсотків), де середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує п'ятдесят осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період перевищує сімдесят мільйонів гривень; 2) юридичні особи, які є учасниками процедури закупівлі відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі», якщо вартість закупівлі товару (товарів), послуги (послуг), робіт дорівнює або перевищує 20 мільйонів гривень.

Повноваження Уповноваженого на відміну від інших суб'єктів запобігання та протидії пов'язаним з корупцією правопорушенням не визначено окремою статтею Закону України від 14 жовтня 2014 р. Водночас аналіз ст. 63 цього Закону дає підстави виділити положення які стосуються його повноважень.

Антикорупційна програма може містити, зокрема, такі положення: права і обов'язки Уповноваженого як посадової особи, відповідальної за запобігання корупції, та підпорядкованих йому працівників (у разі їх наявності); порядок регулярного звітування Уповноваженого перед засновниками (учасниками) юридичної особи; умови конфіденційності інформування Уповноваженого працівниками про факти підбурення їх до вчинення корупційного правопорушення або про вчинені іншими працівниками чи особами корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень; процедуру інформування Уповноваженого працівниками про виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів, а також порядок врегулювання виявленого конфлікту інтересів; порядок проведення індивідуального консультування Уповноваженим працівників юридичної особи з питань застосування антикорупційних стандартів та процедур.

Водночас щоб визначити права і обов'язки Уповноваженого як посадової особи, відповідальної за запобігання корупції, необхідно в Законі України від 14 жовтня 2014 р. передбачити його завдання.

Виходячи з викладеного вище, Закон України від 14 жовтня 2014 р. варто доповнити статтею 64-1 в такій редакції:

«Стаття 64-1. Основні завдання Уповноваженого
Основними завданнями Уповноваженого є:

- 1) здійснення заходів щодо виконання (реалізації) Антикорупційної програми;
- 2) організація роботи з оцінки корупційних ризиків у діяльності відповідного органу, підго-

товки заходів щодо їх усунення, внесення керівнику такого органу відповідних пропозицій;

3) за фактом виявленого під час заходів щодо оцінки корупційних ризиків порушення Антикорупційної програми, вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення ініціювання перед керівником питання проведення внутрішнього розслідування у порядку, передбаченому розділом XV Антикорупційної програми;

4) регулярне звітування перед засновниками (учасниками) юридичної особи;

5) отримання інформації від працівників про факти підбурення їх до вчинення корупційного правопорушення або про вчинені іншими працівниками чи особами корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень;

6) отримання інформації від працівників про виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів, а також вживає заходів щодо врегулювання виявленого конфлікту інтересів;

7) проведення індивідуального консультування працівників з питань застосування антикорупційних стандартів та процедур».

Окрему увагу слід звернути на невиконання уповноваженими підрозділами (уповноваженими) особами своїх безпосередніх обов'язків, що стосуються запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією. Їх невиконання чи неналежне виконання може безпосередньо призвести до неподання декларації чи декларування недостовірної інформації. У випадку невиконання зазначеного обов'язку працівники уповноваженого підрозділу можуть бути притягнуті до відповідальності передбаченої статтею 172-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення за нежиття заходів щодо протидії корупції. Така бездіяльність має місце на практиці і призводить до незаконного притягнення до кримінальної відповідальності суб'єктів декларування [11].

Певною мірою до запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, дотичні й інші суб'єкти. Так, Ю.В. Дем'янчук виділяє неспеціалізованих суб'єктів, пов'язаних зі спеціалізованими суб'єктами єдиними цілями, а також інформаційними, координаційними і правовими зв'язками, у тому числі: комерційні та некомерційні організації із різними формами власності, підприємства і установи, громадські, міжвідомчі та місцеві комісії, асоціації і фонди; політичні партії і масові громадські організації, що діють на основі статутів і положень та мають вертикальну і горизонтальну структури на різних рівнях; ЗМІ; об'єднання та молодіжні формування; профспілки; громадські організації і формування, створювані на добровільних засадах [12, с. 95].

Серед цих суб'єктів варто звернути увагу на медіа, адже саме матеріали розслідувань журна-

лістів неодноразово дозволяли викрити топ-високопосадовців у декларуванні недостовірної інформації. ЗМІ також є вагомим стримуючим аргументом, який дозволяє забезпечити прозорість декларування і змушує в певних випадках задекларувати активи, які перебувають у власності чи якими користується суб'єкт декларування. Не випадково розвинену та ефективну діяльність журналістів та ЗМІ визнають одним із маркерів повноцінної демократичної держави [13, с. 6].

Активні суб'єкти громадянського суспільства є найбільш ефективними комунікаторами з громадянами України щодо успіхів і невдач в антикорупційній діяльності. Подекуди саме від їхньої оцінки та позиції залежить результативність роботи тих чи інших органів державної влади, аргументованість прийнятих рішень у сфері протидії корупції та ін. У поєднанні з активним використанням засобів масової інформації, соціальних мереж, фінансової підтримки міжнародними донорами, вплив громадських організацій, що здійснюють антикорупційну активність в Україні, дуже значний [14, с. 348].

Висновки. За результатами проведеного дослідження встановлено, що в Україні створено потужну систему суб'єктів, що здійснюють діяльність із запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з корупцією. Серед них як спеціалізовані правоохоронні та судові інституції, так і інституції загальної юрисдикції, а також інші суб'єкти. Йдеться зокрема про НАЗК, підрозділ внутрішнього контролю НАЗК, НАБУ, НПУ, САП, ВАКС, суди загальної юрисдикції, державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права, викривачі, уповноважені особи НАЗК, уповноважені підрозділи (уповноважені особи) з питань запобігання та виявлення корупції, особи, відповідальна за реалізацію антикорупційної програми (Уповноважений), інститут громадянського суспільства (передусім медіа).

Ефективна діяльність цих суб'єктів залежить від рівня їх професіоналізму, фінансового, матеріально-технічного та іншого ресурсного забезпечення, а також якісного нормативно-правового регулювання їх діяльності.

Незважаючи на те, що в Україні функціонує триланкова антикорупційна система (НАБУ, САП, ВАКС), яка протидіє елітній корупції, основний тягар виявлення та притягнення до кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією, покладено на слідчих НПУ, які розслідують відповідні кримінальні провадження та районні чи міжрайонні суди, що здійснюють судовий розгляд цих проваджень. Однак кількісні показники кримінального переслідування осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією, не завжди дають

необхідні результати. Важливими є поодинокі факти притягнення до кримінальної відповідальності службових осіб, що займають відповідальне чи особливо відповідальне становище, оскільки це може мати значно більший запобіжний вплив на суб'єктів декларування з метою недопущення вчинення ними корупційних чи пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень.

За результатами аналізу проблем функціонування вказаних суб'єктів визначено перспективи удосконалення їх правового статусу: 1) створити механізм винагороди викривача не лише за корупційні злочини, але й кримінальні правопорушення, передбачені ст. 366-2 КК України; 2) забезпечити інституційну незалежність, відокремленість керівника уповноваженого підрозділу (уповноваженої особи) шляхом його (її) підпорядкування безпосередньо НАЗК; 3) розширити повноваження уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) в частині декларування; 4) доповнити Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. основними завданнями особи, відповідальної за реалізацію антикорупційної програми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вознюк А.А. Реальні причини топ-корупції в Україні та нереальні способи протидії їй. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали IV Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. Ч. 1. С. 44–47.
2. Трепак В.М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2020. 481 с.
3. Vozniuk A., Kamensky D., Dudorov O., Movchan R., & Andrushko A. Unconstitutionality of criminal liability for filing inaccurate information in Ukraine: critical legal analyses. *Cuestiones Políticas*. 2021. Vol. 39 (69). P. 133–145. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3969.07>.
4. Вознюк А.А. Визнання статті 366-1 Кримінального кодексу України неконституційною: концептуальні вади прийнятого рішення. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 4 (117). С. 20–31. doi: <https://doi.org/10.33270/01201174.20>.
5. Вознюк А.А. Декларування недостовірної інформації та умисне неподання декларації: нові моделі заборонних кримінально-правових норм. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2020. Вип. 4 (92). С. 104–120. doi: 10.33766/2524-0323.92.

6. Вознюк А.А. Неконституційність декларування недостовірної інформації: аргументи та контраргументи. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* [Текст]: матеріали V Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 9–10 груд. 2020 р.): у 2 ч. / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. Ч. 1. С. 61–65.
7. Задоя К.П. Проблеми обґрунтованості рішення конституційного суду України щодо визнання неконституційною статті 366-1 Кримінального кодексу України. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 1. С. 99–104.
8. Мовчан Р.О., Янівський В.М. Криміналізація діянь, передбачених статтями 366-2 та 366-3 Кримінального кодексу України: аналіз на предмет відповідності принципу суспільної небезпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 74–78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-7/14>.
9. Рєзнік О.М., Бондаренко О.С. Визнання норми про декларування недостовірної інформації неконституційною як прояв дискредитації антикорупційної реформи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 330–333. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-7/83>.
10. Риженко К. Що гальмує роботу антикорупційної системи?. 24 Листопада, 2023. URL: <https://ti-ukraine.org/news/shho-galmyue-robotu-antykoryuptsijnoyi-systemy/>.
11. Ухвала Дніпровського апеляційного суду від 12 грудня 2023 року. Справа № 629/5254/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115873515>.
12. Дем'янчук Ю.В. Сучасні адміністративно-правові засоби запобігання та протидії корупції у системі державної служби України. *Право та інновації*. 2016. № 4 (16). С. 92–97.
13. Кваліфікація та розслідування кримінальних правопорушень проти журналістів : практ. посіб. / [А.А. Вознюк, Р.О. Мовчан, А.О. Антощук та ін.]. Київ: Норма права, 2024. 114 с.
14. Трепак В.М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2020. 481 с.